

ETO: 821.511.141-31(=214.58)BÓDIS K.
821.511.141-32(=214.58)VATHY Zs.
DOI: 10.19090/hk.2022.1.53-61

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Magdalena ROGUSKA-NÉMETH

Varsói Tudományegyetem
Magyar Filológiai Tanszék
Varsó, Lengyelország
m.roguska@uw.edu.pl

MAGUNKÉVÁ IDOMÍTANI A MÁSSÁGOT

*A romák reprezentációja Bódis Kriszta Kemény vaj című regényében
és Vathy Zsuzsa Columbo autója című novelláskötetében*

Making the otherness our own

*The representation of the Roma in Kriszta Bódis's novel Kemény vaj
[Hard Butter] and Zsuzsa Vathy's collection of short stories Columbo autója
[Columbo's Car]*

Prilagoditi drugost sebi

*Reprezentacija Roma u romanu Kemény vaj [Tvrđ maslac] Kriste Bodiš
i u zbirci pripovedaka Columbo autója [Kolumbov auto] Žuže Vati*

A 21. század elején számos olyan mű jelent meg a magyar könyvpiacra, amelyek témája a roma identitás és a romák helyzete Magyarországon. Bódis Kriszta *Kemény vaj* (2003) című regénye és Vathy Zsuzsa *Columbo autója* (2011) című novelláskötete két, egymástól jelentősen eltérő stratégiát alkalmaz ennek kapcsán. Az elemzés célja annak bemutatása, hogy a két regény hogyan kezeli a(z) etnikai) másság kérdését. A tanulmány módszertani kiindulópontja a queer studies elmélete, különösen a nem heteronormatív irodalom lengyel kutatójának, Błażej Warkockinak az elméleti megfontolásai.

Kulcsszavak: roma identitás, másság, queer, kisebbség, magyar irodalom

Bevezetés

Magyarország legnagyobb etnikai kisebbsége a roma lakosság. A kommunizmus bukásával megszűnt a mindenkiről „gondoskodó” állam intézménye, és véget ért a romák kényszeres asszimilálása, amelyet addig a hivatalos poli-

tika diktált. A magyarországi romák helyzete a rendszerváltás után sem javult, miközben az úgynevezett roma kérdés további számos, főleg szociológiai és történelmi kutatás tárgyává vált. Ez a problémakör a magyar irodalomban is jelen van, a 21. század elején több olyan mű is megjelent a magyar könyvpiacra, amelyek témája a roma identitás, a romák helyzete Magyarországon.¹ Bódis Kriszta *Kemény vaj* (2003) című regénye és Vathy Zsuzsa *Columbo autója* (2011) című novelláskötete két, egymástól jelentősen eltérő stratégiát alkalmaz ennek kapcsán. Elemzésem céljául azt tűztem ki, hogy bemutassam, a két regény hogyan kezeli a(z) etnikai) másság kérdését. Gondolatmenetem módszertani kiindulópontja a *queer* kategória lesz, ami angolul azt jelenti, hogy „furcsa”, „bizarr”, „gyanús”. Eredetileg a *queer* vulgáris és sértő kifejezésként működött az angol-amerikai nyelvkörben élő homoszexuálisokra vonatkoztatva, majd eredeti kontextusától elszakadva a homoszexuális emberek felszabadulásának szimbólumává vált. Jelenleg a szociológiai, pszichológiai, antropológiai és kulturális kutatások, valamint az irodalomtudomány és -kritika irányzatát jelzi, amely minden normatív identitás megkérdőjelezésére és az önkényesen felállított ellentétekre összpontosít (Burzyńska–Markowski 2006). Az irodalomtudományban ezt a kategóriát elsősorban a szexuális alapon kialakult másság figyelembevételére használják a kutatók. Ezt az irányzatot képviseli Błażej Warkocki, akinek (többek között) a *queer studies* bevonását köszönhetjük a lengyel irodalomtudományba. Warkocki a szerzője azon kevés monográfia egyikének (2007), amely a lengyel homoszexuális prózával foglalkozik, és amely a kognitív mellett módszertani értékekkel is rendelkezik, mivel a benne található elemzések egyik eredménye *a nem normatív identitással rendelkező egyénekről* szóló lengyel irodalom klasszifikációja. Feltérképezve az idegenséget a lengyel prózában, Warkocki három csoportot különböztet meg: a perifrasztikusokat, a deklasszáltakat és a „normals”-okat (Warkocki 2007, 40–41).

Az első csoport, vagyis az ún. perifrasztikusok „különféle körülírásokat hajtanak végre, kódolják és perifrazálják az átkozott vágyat” (Warkocki 2007, 41). Az így értett másság a magaskultúrán belül helyezkedik el, és két nélkülözhetetlen elemhez kapcsolódik: a fenségességhez és a tragédiához (Warkocki 2007, 41). Ebben az esetben tehát valójában nem a másságról szóló beszélésről van szó, hanem annak körülírásáról, vagyis a perifrázisoról, amelynek célja, hogy elkerüljük a másság közvetlen megnevezését.

¹ Többek között Horváth Péter (*Dzsorden*, 2012), Závada Pál (*Egy sor cigány*, 2011), Vathy Zsuzsa (*Columbo autója*, 2011), Balázs Ágnes (*Feladó: Fekete Szivárvány*, 2010), Szécsi Magda (*Cigánymandala*, 2007), Bódis Kriszta (*Kemény vaj*, 2003, *Artista*, 2006).

A második csoportot az ún. deklasszáltak alkotják – a lecsúszottak, az outsiderek és a lezüllöttek, akik szorongást keltenek az olvasóban. A deklasszált szereplők nem kérnek megértést vagy együttérzést, és egyértelmű üzenetet küldenek arról, hogy különböznek, és az a legjobb, ha távol tartjuk magunkat tőlük.

A harmadik az ún. *normalsok* csoportja, vagyis azoké, akik hordozzák a másság stigmáját, de ugyanakkor semmiben sem érzik magukat másnak, mint a társadalom többi része, és nem akarnak speciális bánásmódban részesülni. Az elbeszélések, amelyekben ők a főszereplők, általában a hétköznapi életükre összpontosítanak, és realista módon mutatják meg társadalmi létük történetét.

Ez a klasszifikáció, bár csak a lengyel homoszexuális irodalmat veszi figyelembe, túlmutat mind a szerző által meghatározott területi, mind a tematikus kereten. Meglepően pontosan írja le a romákról szóló magyar irodalmat is, amelyben könnyen találunk a Warkocki által említett csoportok mindegyikét reprezentáló pozíciókat. Ez a tény tanúskodik a másság kategóriájának sajátos egyetemességéről, amelynek különböző formái és képzetei függetlennek bizonyulnak attól a helytől és időtől, amelyben létrejönnek. A Másik pozíciójában elhelyezhető a homoszexuális, a zsidó, a roma, a nő vagy bárki más, aki eltér a társadalmilag szentesített normától. A másságra való reagálás mechanizmusai, valamint a leírására szolgáló stratégiák meglepően hasonlóak, függetlenül annak jellegétől. A fenti megfigyeléseket szem előtt tartva szeretném kiterjeszteni azt az érdeklődési területet, amelyre a *queer studies* általában összpontosít, és a *queer* kategóriáját módszertani kiindulási pontként kezelni a társadalmi kirekesztés okaként szolgáló mindenféle másságról való gondolkodáshoz, különös hangsúlyt fektetve az etnikai sokszínűsége.

A másság minden arca

Az első elemzett mű Bódis Kriszta regénye, a *Kemény vaj* (2003) egy roma lány történetét meséli el, akit az apja tizenévesen egy stricinek ad el, aki prostitúcióra kényszeríti. Négy évvel később, amikor a fiatal nő teherbe esik az egyik ügyfelétől, a gyermeket elveszik tőle, és ő maga ismét utcára kerül. Onnan börtönbe viszik, ahol a törvény ellenére másfél évig tartják fogva. Szabadulása után visszatér a prostitúcióhoz, és sikertelen öngyilkossági kísérletet hajt végre. Egy szerzetes támogatásának köszönhetően kórházban vállal munkát, ahol viszonyba kerül az intézmény igazgatójával, akitől ismét terhes lesz. Ezután szülővárosába megy és találkozik az egyik korábbi üldözőjével. A regény befejezése, bár nem egyértelmű, lehetővé teszi számunkra, hogy feltételezzük, a szülés után ismét utcára kerül.

A regény főszereplője, Horváth Sára komoly kommunikációs problémákkal küzd, így az emberekkel való kapcsolata a potenciális beszélgetőpartnerek megfigyelésére korlátozódik. Amikor arra kényszerül, hogy közvetlenül interakcióba lépjen, nonverbálisan kommunikál – leírja azt, amit mondani akar, egy darab papírra, vagy gesztusok és arckifejezések segítségével társalog. A Bódis által megjelenített mutizmus figurája az első és a legnyilvánvalóbb jele annak, hogy a főszereplő ki van rekesztve a körülötte lévő világból. Rendkívül fontos tény azonban, amely egyúttal megteremti a szöveg narratív szituációját is, hogy mivel Sára nem tud beszélni, úgy dönt, hogy írni fog. Így jön létre a regény, amely jegyzeteinek a gyűjteménye. Az, hogy Sára tollat ragad, az ellenállás jeleként értelmezhető, a néma szereplő egyfajta kontesztációjaként, akinek az írás az egyetlen módja a környezettel való kapcsolat kialakításához. Bódis így tette lehetővé szereplője számára, hogy „teljes hangon beszéljen”, amit a feminista kritika hagyományában a lázadás első lehetséges kifejezésének tekintenek. Egyrészt tehát Bódis elnémítja a főszereplőjét, mert megfosztja őt a közvetlen kommunikálás lehetőségétől, és így kizárásra ítéli, másrészt pedig tollat ad kezébe, vagyis egy olyan eszközt, aminek köszönhetően csendje teljesen megszakad.

Sára másságának a másik oka az etnikai hovatartozása. Roma származású, barakktelepen született és nőtt fel egy meg nem határozott magyarországi iparváros közepén. A telep lakói egyértelműen a társadalom peremén helyezkednek el, és a regényben szemben állnak mindenki mással, akiket együttesen „városiaknak” neveznek. Nem részei a városnak, és nincs is esélyük arra, hogy a helyi közösség részévé váljanak. Mint Mások, legfeljebb tolerálhatók, és csak addig, amíg tiszteletben tartják az íratlan szabályokat, vagyis nem lépik túl a számukra kijelölt helyet. Összetakolt barakkok lakóiként idegenek, és nincsenek ugyanazok a jogaik, mint a „városiaknak”. A hátrányos megkülönböztetés számos különböző területen érinti őket, például az orvosi szolgáltatásokhoz, a városi szórakozáshoz vagy az oktatáshoz való hozzáférésben.

Első pillantásra Bódis regényében egyértelmű megosztottságról van szó az „ők” és a „mi”, valamint a „mieink” és az „idegenek” között. Az, hogy ki az „idegen” és ki a „miénk”, csak az elfogadott perspektívától függ. Hiszen az „idegen” szemében a „miénk” más. Sára privát szférája (azaz az „övé”) a telep, míg a közterület (azaz az „idegenje”) a város, ahová csak a „gyámjai” által kerül be, a tőlük való függőség következtében. Nem ismeri a várost, és nem találja magát a városi térben. Csak azért megy ki a közterületre, hogy bevásároljon, és természetesen, hogy dolgozzon. A város tehát idegen tőle, mint ahogy ő is idegen a várostól. Prostitúáltként betolakodó a városi térben, és gyakorlatilag

nincsenek jogai. Így tehát semmi esélye sincs arra, hogy valamikor otthon érezze magát a városban.

A közszférát, amelybe Sára önkéntelenül kerül be, a patriarchális rendszer világosan meghatározott törvényei szabályozzák. A városban véglegesen elveszíti szubjektivitását. Férfiak választják és használják, ami rendkívül alárendelt helyzetbe hozza. A prostituált szolgáltatásait igénybe vevő férfiak szempontjából nem annyira maga Sára, hanem a szexualitása az az idegen/más, amelyet szükséges uralni. A klasszikus pszichoanalitikus értelmezés szerint a szexualitással rendelkező nő a félelem forrása, mert emlékeztet a kasztráció fenyegetésére. Innen ered a férfiak vágya, hogy irányítsák a nőket. Ilyen félelmet érez, például, Tulok, a strici és Sára párja, aki valódi eksztázist vár el tőle a szexuális kapcsolatuk során. Nem akarja, hogy azonos bánásmódban részesüljön más férfiakhoz hasonlóan, akik prostituáltként használják Sára szolgáltatásait. Az e szféra feletti teljes irányítás hiánya kétféle reakciót vált ki belőle: Sára és más, neki dolgozó nők ellen fizikai és szexuális erőszakot követ el, valamint a gyengeség pillanataiban sírva fakad.

Ha Sára életének privát szféráját nézzük, kiderül, hogy a nyilvános és a privát részre való felosztás nem hoz létre, mint amilyennek elsőre tűnhet, egyszerű bináris ellentétet „saját” vs. „idegen” között. Paradox módon Sára a „saját” (vagyis a privát) szférájában is „idegen”. A lányt a családjának nagy része és a hozzátartozói teljesen figyelmen kívül hagyják. A körülötte lévő emberek számára csak egy eszköz, amely segít nekik elérni a konkrét célokat. Ezért belép a mások által ráerőltetett szerepekbe: sosem önmaga, hanem mindig valakinek a valakije, a lánya, anyja, szeretője. Bódís azonban nagyon következetesen fosztja meg ezeket a sztereotip női szerepeket a virtuális pozitív értékeiktől, lekicsinyelve azt a közhiedelmet, hogy egy nő csak a lány, a feleség, az anya vagy a szerető szerepét töltheti be.

Végezetül pedig a *Kemény vaj* főszereplőjének az alárendelt pozícióját hangsúlyozza az a tény is, hogy gyakorlatilag nincs neve. Azok közül, akikkel kapcsolatba lép, senki sem szólítja név szerint. Horváth Sára nevét csak egyszer említi a regény, a börtönben való jelenléti lista ellenőrzése során (Bódís 2003, 218). Azonban még akkor is fontosabb a szám – K339 –, ami egy sorba teszi őt a többi névtelen nővel. A főszereplő névtelensége hangsúlyozza marginalizálódását és kirekesztettségének tényét, valamint a társadalom, vagy tágabb értelemben a kultúra peremére helyezi.

A *Kemény vaj* névtelen főszereplője Warkocki besorolásában a „deklasszált” típus. Egy védtelen nő szorongást és néha félelmet is kelt bennünk, hiszen a kezdetektől fogva egyértelmű, hogy menthetetlen. Horváth Sára sorsának a

megismerése feloldhatatlan kényelmetlenséget kelt az olvasóban, aki tudat alatt szeretne minél távolabb kerülni tőle. A brutális világ, amelynek része a nő, egyszerre taszító és félelmetes, ami miatt nem akarunk részesei lenni.

Sikertörténet

A másság problémájának a megközelítése Vathy Zsuzsa *Columbo autója* (2011) című szociografikus novellafüzérében merőben más. A kötet tizenhét története mindegyikének főszereplője a tizenkilenc éves Danó Roland. Roma származású, teljesen tisztában van a másságával, aminek következtében elszigeteltségre van ítélve a budapesti romák zárt környezetében. Kétéves korától szüleiével és három nővérével egyszobás lakásban él az úgynevezett Dzsumbujban, Budapestnek abban a részében, amely a roma népesség magas koncentrációjáról ismert. A milió, amelynek része, a gettó minden vonásával rendelkezik. A kerület lakóinak többsége munkanélküliséggel küzd, és a sürgősségi szociális ellátásnak köszönhetően napról napra él. Életük egy utcára és egy udvarra korlátozódik, amelyet csak szükség esetén hagynak el. A kerületben az életkörülmények enyhén szólva is kedvezőtlenek, az életminőség pedig rendkívül alacsony. Ehhez viszonyítva a Danó család határozottan kiemelkedik környezetéből. Mindkét szülő dolgozik – az apa fizikai munkás, az anya takarítónő, a nővérek pedig iskolába járnak, terveik és álmaik vannak. Roland maga még különlegesebb. Kiválóan teljesít az iskolában, egy azon kevesek közül az osztályban, akik leérettségiznek, és azt tervezi, hogy egyetemen folytatja tanulmányait. Ráadásul a művészetekhez és a zenéhez is van tehetsége. A főszereplő helyzete tehát a roma közösségen belül némileg kiváltságos. Roland maga is szerencsés embernek tartja magát, szilárd meggyőződése, hogy képes lesz kitörni a környezetéből, és meg van győződve arról, hogy minden előfeltétele adott ahhoz, hogy „kívül” sikeres legyen. Tevékenységei, például az álláskereséshez kapcsolódó erőfeszítései is ennek vannak alárendelve.

Vathy hőse Warkocki besorolásából „normals”-ként írható le. Roland tudja, hogy különbözik az úgynevezett többségtől, ugyanakkor etnikai besorolhatatlanságra vágyik. Amikor (álmában) megkérdezi kilétéről, „budapestinek” írja le magát, és nem akarja, hogy romának vagy magyarnak nevezzék. Egyik legnagyobb előnyének az alkalmazkodási képességét tekinti, és az integráció a legfőbb célja. Ez a feladat azonban nehezebb, mint maga a főszereplő várhatta. Az úgynevezett külső világ nem túl barátságos, sőt néha kifejezetten ellenséges. Ezt a tényt jól illusztrálja Roland kapcsolata barátnője, Réka szüleiével. A fiú, aki a 9. kerületben lakik, abszolút elfogadhatatlan számukra. A lányuk barát-

jával való első találkozás után a szülei megpróbálják többé-kevésbé objektív érvekkel takargatni ellenszenvüket, a második alkalom után pedig határozottan megtiltják, hogy a lány kapcsolatban legyen a fiatal romával.

Danó Roland nagyon igyekszik biztosítani, hogy a körülötte lévők „övék”-ként kezeljék. E törekvésekkel ellentétben azonban továbbra is ki van rekesztve, sőt bizonyos értelemben kétszeresen is. Egyrészt, mivel különösen tehetséges, kiemelkedik a Dzsumbuj lakosai közül, akiknek a legkisebb ambícióik sincsenek. Ugyanakkor etnikai hovatartozása elfogadhatatlanná teszi mindazok számára, akik a 9. kerület zárt közösségén kívül helyezkednek el.

A főszereplő megkonstruálását vizsgálva nehéz ellenállni annak a benyomásnak, hogy a kötet szerzőjének az volt a célja, hogy megmutasson az olvasónak egy egyértelműen pozitív hőst, aki a faji előítéletek és a gyűlölet áldozatává válik. Roland szinte hibátlan figura. Jó kapcsolatokat ápol családjával és barátaival, kedves, szorgalmas és sok területen tehetséges. Egyébként arról, hogy milyen valójában a környezete, szinte véletlenül szerzünk tudomást, például Kincses úr, Dzsumbuj régi lakójának a visszaemlékezéseiből. A kép, amelyet az olvasó kap, erősen idealizált, és így távol áll a valóságtól.

Ebben a kontextusban a főszereplő nevének a kiválasztása nem tűnik véletlennek. Roland a középkori Roland-ének hőse, egy francia gróf, aki bátorságáról vált híressé, és így kiérdemelte az ideális lovag címet. A középkori hőshöz hasonlóan Vathy kötetének a főszereplője is szinte kifogástalan, ami példaképpé teszi őt.

Konklúzió

A 21. század eleji magyar prózában a másság megközelítésekor általában a Vathy-féle ábrázolásmódot részesítik előnyben a magyar szerzők. Erre a következtetésre jutottak 2012-ben a Petőfi Irodalmi Múzeumban a *Könyvhét* magazin által szervezett beszélgetés résztvevői.² A vita tárgyát azok a művek képezték, amelyek főszereplői romák és/vagy azok, amelyek közvetlenül érintik a roma tematikát. A beszélgetés résztvevői szerint a magyar szerzők erőfeszítései gyakran a különféle idegenségek „megszelídítésére”, az ellentétek elsimítására irányulnak, sikertörténeteket prezentálnak a „normals” stratégia jegyében. Ezt

² Könyvhét LapNap. Beszélgetés cigányokról, könyvekről: Vathy Zsuzsa: *Columbo autója*, Korniss Péter – Závada Pál: *Egy sor cigány*, Teresa Boučková: *A kakas éve*, V. Detre Zsuzsa fordításában. Beszélgetnek: Vathy Zsuzsa író, V. Detre Zsuzsa fordító, Tarján Tamás irodalomkritikus, Závada Pál író. Moderátor: Kőrössi P. József. Dátum: 2012. január 25. 17.00: <https://www.irodalmijelen.hu/05242013-1532/haromfelol-mas-szemmel-ciganyorsok>.

a jelenséget jól illusztrálja például az *Egy sor cigány: Huszonnégy mai magyar* (2011) című szociográfiai kiadvány, amely többé-kevésbé ismert romák rövid életrajzát tartalmazza Závada Pál összeállításában és Korniss Péter fényképei kíséretében. A könyv huszonnégy hőse között vannak különböző szakmák képviselői (többek között orvos, zenész, divattervező, énekes, tanár, zeneszerző, pap). Közös vonásuk a siker, általában mind szakmai, mind személyes. A szerzők nyilatkozata szerint Timothy Greenfield-Sanders és Elvis Mitchell *The Black List* című amerikai kiadványa ihlette őket. Mindkét könyv esetében a kiadás célja egyértelműen afirmatív volt. A magyar kötet esetében a feltételezés az volt, hogy megmutassák, hogy a romák magyarok, a magyar társadalom részei, és így kell őket kezelni.

A másság problémájának ilyen megközelítése, bár kétségtelenül társadalmi és politikai okokból indokolt, bizonyos fenyegetésekkel jár. Először is az egyértelműen pozitív karakterek általában egydimenziósak és irodalmilag érdektelenek. Ráadásul gyakran nem túl hitelesek, és bizalmatlanságot keltenek az olvasókban, akik könnyen érzékelik az ilyen típusú művek tendenciózus jellegét. Pont ebbe a csapdába esett Vathy, akinek jólelkű hőse időnként naivnak tűnik, és csodálat helyett inkább irritációt kelt az olvasóban. Ebből a szempontból Bódis javaslata minden bizonnyal sokkal vonzóbb, de főleg sokkal hitelesebb. A szerző nem engedett a politikai korrektség nyomásának, amely gyakran kíséri a magyar romák helyzetéről való elmélkedést, és gondoskodott arról, hogy főszereplőjének a története a deklasszált, jelen esetben roma közösség lehetőleg leghitelesebb képét mutassa, nem riadva vissza az olyan problémák megmutatásától sem, mint az alkoholizmus, a promiszkuitás és a primitív brutalitás. Ennek köszönhetően a Sára által elmondott történet sokkal meggyőzőbb és irodalmilag értékesebb is.

Irodalom

- Balázs Ágnes. 2010. *Feladó: Fekete Szivárvány*. Budapest: Móra Könyvkiadó.
- Bódis Kriszta. 2003. *Kemény vaj*. Budapest: Magvető.
- Burzyńska, Anna – Markowski, Michał Paweł. 2006. *Teorie literatury XX wieku*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Greenfield-Sanders, Timothy – Mitchell, Elvis. 2008. *The Black List*. New York: Atria Books.
- Horváth Péter. 2012. *Dzsorden*. Budapest: Noran Libro Kiadó.
- Korniss Péter – Závada Pál. 2011. *Egy sor cigány. Huszonnégy mai magyar*. Budapest: Corvina Kiadó.

- Szécsi Magda. 2007. *Cigánymandala*. Budapest: Széphalom Könyvműhely.
- Vathy Zsuzsa. 2011. *Columbo autója*. Budapest: Helikon Kiadó.
- Warkocki, Błażej. 2007. *Homo niewiadomo: Polska proza wobec odmienności*. Warszawa: Wydawnictwo „Sic!”.

MAKING THE OTHERNESS OUR OWN

The representation of the Roma in Kriszta Bódis's novel Kemény vaj [Hard Butter] and Zsuzsa Vathy's collection of short stories Columbo autója [Columbo's Car]

At the beginning of the 21st century, several works appeared on the Hungarian book market on the topic of Roma identity and the situation of the Roma population in Hungary. Kriszta Bódis's novel *Kemény vaj* [Hard Butter] (2003) and Zsuzsa Vathy's volume of short stories *Columbo autója* [Columbo's Car] (2011) apply significantly different strategies in this regard. The goal of this analysis is to show how the two novels deal with the matter of (ethnic) otherness. The methodological starting point of the study is the theory of *queer* studies, especially the theoretical considerations of Błażej Warkocki a Polish researcher in non-heteronormative literature.

Keywords: Roma identity, queer studies, ethnic minority, otherness, Hungarian literature

PRILAGODITI DRUGOST SEBI

Reprezentacija Roma u romanu Kemény vaj [Tvrđ maslac] Kriste Bodiš i u zbirci pripovedaka Columbo autója [Kolumbov auto] Žuže Vati

Početak 21. veka na mađarskom tržištu knjiga pojavilo se više naslova čija je tema identitet i položaj Roma u Mađarskoj. Roman Kriste Bodiš *Kemény vaj* [Tvrđ maslac] (2003) i zbirka pripovedaka Žuže Vati *Columbo autója* [Kolumbov auto] (2011) koriste dve potpuno različite strategije u pristupu ovoj temi. Cilj ovog rada je da prikaže kako se pomenuta dva prozna dela odnose prema pitanju (etničke) različitosti. Metodčki pristup studije je zasnovan na *queer* teoriji, sa posebnim akcentom na teoretska zapažanja Blažeja Varkockog, koji se bavio analizom heteronormativne poljske literature.

Cljučne reči: identitet Roma, različitost/drugost, queer, manjina, mađarska književnost